

**DIALOGURI FUNDAMENTALE CU
ACADEMICIANUL IOAN-AUREL POP**

**istoric, prof. univ.dr., rectorul Universității Babeș-Bolyai,
Președintele Academiei Române
PARTEA A II-A**

Ion BĂDOI – „Aflăm că Valahii se înmulțesc foarte tare între noi spre dauna noastră.

Orășele și satele vechi și frumoase locuite înainte de Unguri și Sași într-atâta sunt pustiite de locuitori, prin înmulțirea Valahilor, că acum nici de veste nu le mai putem auzi. Pentru motivul amintit mai sus, hotărâm în comun, că fiecare gospodar sau văduvă din oraș este îndatorat a alunga, în curs de opt zile, din casele și pământurile lor pe toți Valahii sub pedeapsă de 5 fl” (Orban B., Tordavaroseskornyeke, Budapesta, 1889, pag. 271). Pentru a nu părea că doar maghiarii din Turda aveau o așa mare „dragoste” pentru români, iată ce măsuri iau și ungurii din Târgu Mureș peste aproximativ 45 de ani, în 1759: „Nici un locuitor din neamul Valah nu poate cumpăra vre-un teren cu drept de proprietate pe teritoriul orașului; să nu se dea Valahilor niciun loc, fie de arat, fie de fânaț din hotarul orașului. Nimeni dintre cetățeni să nu-i protejeze ori să-i primească la lucru și cu atât mai vârtos să nu le dea loc, ca să se așeze pe el, ci să-i denunțe primarului” (Kolozsvari-Ovari, Corpus statutorummunicipalium Transylvaniae, I, București, 1885, pag. 156-157, în St. Meteș, Populația maghiară din Transilvania, Revista Arhivelor, IV, 1, 1940, MPAG. 75). Este o anumită stare pe care a găsit-o și Mihai Viteazul la 1 noiembrie 1599, când a intrat triumfal în Alba Iulia.

Cu siguranță, a luat act de aceste realități, care erau și la 1600, dar, stimate, domnule profesor, de ce nu s-a aplecat Viteazul și asupra lor?

Acad. Ioan-Aurel POP – Aici vă înșelați, pentru că propaganda îndreptată contra eroilor noștri naționali și, implicit, contra lui Mihai este foarte eficientă. Mihai Viteazul a luat următoarele măsuri în favoarea românilor din Transilvania, de fapt nu în favoarea lor, ci pentru a-i aduce la egalitate cu ungurii, sașii și secuii (adică cu acea majoritate guvernantă care reprezenta o treime din întreaga populație): a reșezat Mitropolia Transilvaniei sub oblăduirea Mitropoliei Țării Românești, după vechea rânduială atestată de la Mircea cel Bătrân; a construit Catedrala Mitropolitană românească la Alba Iulia, în Cetate, lângă palatul principelui; a dat drept la pășunat turmelor din satele românești în hotarul satelor ungurești și săsești (numai reciproca era valabilă); a scutit preoțimea românească de robotă, cu gând s-o ridice din iobăgie și s-o facă egală cu preoțimea calvină, luterană, catolică etc; a dat, pentru prima oară în istoria țării, porunci în românește și a emis documente în românește, oficializând limba română alături de latină, maghiară, germană; a împărțit țara în județe (după cum reiese dintr-o listă a dărilor făcută pe unități administrative); a cerut împăratului habsburgic să permită oficializarea ortodoxiei (credința românilor), a dus în parohiile și eparhiile vacante preoți și episcopi din Țara Românească; a ctitorit biserici românești în sate și a donat odoare de preț la vechile biserici, între care Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului etc. Ca dovadă că i-a

apărat, protejat și stimulat pe români este o mărturie de epocă a unui nobil maghiar, marele umanist Zamosius (sau, pe numele real Szamosközi István), care scrie clar că românii ardeleni s-au ridicat la luptă (separat sau/și uniți cu cei veniți de peste munți), „mânați de încrederea că aveau un domn din neamul lor”. Mai sunt și alte dovezi în același

sens. Mihai Viteazul nu a avut însă timp să facă minuni, deoarece, ca să se poată aplica deciziile lui, era nevoie de adevărate minuni. Mihai Viteazul a fost un om, dar în Ardeal a fost venerat, în epoca de renaștere națională, precum sfinții din icoane.

Mihai nu trebuie blamat prin nimic, pentru că a plătit cu viața curajul de a-i fi apărat și ridicat la demnitate pe români. Dietele ardelenene de după Mihai sunt ocupate cu decizii discriminatorii, nepopularizate azi deloc: în fruntea Transilvaniei să nu mai ajungă decât principii de neam unguresc; legăturile cu principatele valahe să fie rupte complet, pentru că „răul” pentru „națiuni” de acolo venise; fețele bisericesti de la sud de Carpați să nu mai poată intra vreodată în Transilvania, pentru că Valahul (Mihai) făcuse unirea „prin tainica lucrare a preoților săi”. Toate acestea ar trebui reamintite azi, dar cum, din moment ce orice referire la români și la valorile românești este taxată drept naționalism?!

- „Măsurile lui Ludovic I (mai ales cele din 1366) privitoare la români și la ortodocși nu au avut succesul scontat, dar, în planul duratei lungi, au trasat câteva direcții constante pentru viitor. Una a fost principiul religiei oficial recunoscute (religio recepta), componentă fundamentală a vieții politice și confesionale a Transilvaniei în viitor, iar alta a fost limitarea stărilor transilvane la trei, prin excluderea românilor, ca entitate, de la exercitarea puterii. Cauzele acestei situații au fost calitatea de regat apostolic a Ungariei (obligată să răspândească și să apere cu forța credința romană), situația de supuși a românilor, mereu nemulțumiți și răzvrătiți, datorită privațiunilor care-i apăseau, apartenența lor la ortodoxie și transformarea acesteia în marcă a etniei, existența a două state românești libere la granițele Transilvaniei, ceea ce era mereu o tentație, o atracție și un exemplu pentru românii supuși Ungariei”... (Transilvania în secolul al XIV-lea și prima jumătate a secolului al XV-lea [cca 1300-1456]-Ioan-Aurel Pop). Această stare de lucruri a dăinuit peste ani, așa că după 233 de ani Mihai Viteazul a decretat ca preoții ortodocși să beneficieze de aceleași drepturi ca omologii lor unguri, știind că în jurul credinței ortodoxe se adună „robii muncii tăcute”, românii, „clasa muncitoare” a acelor timpuri, așa cum trist, dar frumos spuneți. Nu era tot o formă de întregire a valahilor?

- Într-un fel, am răspuns la această întrebare. Mihai a vrut să îndrepte discriminarea mare în care erau ținuți românii de câteva sute de ani și care avea să se accentueze în vremea principilor calvini maghiari din secolul al XVII-lea. Atunci, prin colecțiile de legi numite Approbatae și Compilatae Constitutiones (din 1653 și, respectiv, 1669), românii (și confesiunea lor) au fost declarați iarăși în afara națiunilor și „religiilor” oficiale ale țării, cu statut de „tolerați”, „până când va dura bunul plac al principilor și cetățenilor” (usque ad beneplacitum principum et regnicolarum). Prin urmare, românii nu erau cetățeni, ci locuitori inferiori, păstrați ca să muncească, să plătească dări și să meargă la oaste, după capriciile conducătorilor.

- Cu tristețe și durere constat că românii din Transilvania nu s-au bucurat nici de dreptul elementar de a se ruga în limba lor maternă. În urmă cu câțiva ani, autoritățile maghiare din Sfântu Gheorghe protestau cu vehemență împotriva stabilirii unor măicuțe la o mânăstire de lângă oraș, care doreau să îngrijească copiii sărmani de diferite etnii, pe motiv că „se schimbă îngrijorător componența etnică a zonei”!!! Este ceva nou în atitudinea ungarilor de acum și nu de foarte mult timp în urmă? Nicidecum! Când în 1790, românii din Cluj au dorit să-și zidească o biserică, „consiliul orașului protestează sărbătorește împotriva clădirii acestui «oratoriu» și declară că nu va permite niciodată ca pe hotarul orașului să se clădească biserică românească” (Iakab Elek, Koşozsvartortenete Okleveltar, III, Budapesta, 1888, nr. 309). Aceeași atitudine „prietenească” o au ungarilor și în anul 1904, când Românii au cerut ca orașul să le dea un intravilan pentru noua Episcopie proiectată: „Clujul este oraș unguresc și biserica valahă iredentistă și antipatriotică nu-i vrednică de favorul cerut, ci va veghia ca niciun Valah să nu se mai poată așeza în acest centru unguresc” (St. Meteș, Populația maghiară din Transilvania, în Revista Arhivelor, IV, 1940, pag.75).

Mai pâlpâie candela credinței creștin ortodoxe în acele ținuturi românești! Până când, domnule profesor?

- Cred că vă referiți, când vorbiți de măicuțele românce respinse de autorități, la micul oraș Odorheiu Secuiesc, odinioară centrul „scaunului mamă” al secuilor. În tot Evul Mediu și în mare parte din Epoca Modernă a existat interdicția pentru români de a-și construi biserici în incintele orașelor (sau, altfel spus, intra muros). De aceea, românii nici nu s-au putut stabili în orașe. Nu aveai cum să stai într-un loc în care nu erai dorit, erai socotit inferior și în care nu puteai merge la slujbă, nu te puteai cununa, boteza, înmormânta după cutumă și lege. Prejudecata contra românilor și contra bisericilor lor (deopotrivă ortodoxă și greco-catolică) s-a păstrat într-o oarecare măsură până azi printre unii maghiari, educați în spirit elitist, antiromânesc și iredentist. Conform celui mai recent recensământ, românii formează aproape 90% în România, iar minoritățile etnice restul. De aceea, țara se numește România! Cu alte cuvinte, românii - deși se risipesc peste tot în lume - sunt încă mulți în Țara Românească. Chestiunea nu este însă a majorității și nici a datelor medii ori statistice, ci a celor puțini și rămași tot mai puțini, discriminați, umiliți, neglijați din câteva mici regiuni. Aceia trebuie apărați de organele de stat care, dacă nu o fac, încalcă legile țării și comit o crimă contra propriului popor.

- *Așa cum scrieți Domnia voastră „cnezii și voievozii români (sau boierii din Făgăraș) aveau două posibilități: ori se puneau în slujba puterii, pretindeau acte de donație, deveneau nobili și, unii, se pierdeau pentru etnia lor, ori rămâneau la nivelul tradiției românești și răsăritene, adică își păstrau specificul etnic, dar decădeau social, se marginalizau. Desigur, față de aceste două extreme, existau o seamă de variante intermediare, detectabile și documentar. Însă românii nu s-au resemnat ușor cu soarta care le era trasată”. Și totuși, d-le Academician Ioan-Aurel Pop, ca să cităm un mare poet: „Totuși, unde-au fost românii/ Când a fost tăiat Viteazul?”*

- Unul dintre acești români, un mic nobil hunedorean numit Daniel din Zlaști, cu ceata lui de țărani luptători, înaintea bătăliei de la Șelimbăr (28 octombrie 1599), a părăsit oastea principelui său (Andrei Bathory) și a trecut la principele român, Mihai. S-a scris atunci că valahul la valah trage! După ce Mihai a fost doborât de orgolioasa nobilime, Daniel a fost prins, condamnat, legat cu mâinile la spate de coada unui cal și târât în fuga animalului până la moarte; după aceea, trupul i-a fost tăiat în patru bucăți și expus la porțile a patru orașe, „spre a răspândi groaza printre români”. Atenție, nu era vorba de groaza printre supuși ori printre țărani, ci „printre români”! Ce să fi făcut, Domnule Bădoi, amărății de români în această situație, când erau vânați ca animalele? Eu recunosc că este greu de înțeles și că numai dacă ai fost apăsat secole la rând de stăpâni de altă limbă și de altă lege poți să ai o oarecare idee. Pe de altă parte, în viața cotidiană românii transilvani au trebuit să trăiască împreună cu asupritorii lor, să recurgă la compromisuri, fiindcă viața nu este făcută

numai din eroisme.

În același spirit, solidaritatea românilor - ca și a altor neamuri - nu era în Evul Mediu și nici la 1600 precum cea din secolele al XIX-lea și al XX-lea. Așa, pot întreba și eu: unde-au fost românii munteni și olteni, boierii de neam cu care venise Domnul în Ardeal și care aveau menirea să-l apere la fiecare pas, căci îi juraseră credință... Noi nu trebuie să judecăm lumea românească de la 1600 după standardele noastre din 2018, fiindcă riscăm să greșim profund.

- *Domnule Academician Ioan-Aurel Pop, încă de acum 15 ani, pe diferite căi, am propus „factorilor decidenți” regândirea abordării istoriei noastre prin înființarea unui grup de 15-20 de studenți, care să fie instruiți în limbile clasice și moderne, latină, greacă, ebraică, arabă, maghiară, rusă, engleză, germană, franceză etc, apoi să fie trimiși în marile biblioteci ale lumii pentru studierea izvoarelor care fac vorbire de originea noastră, trecerea noastră prin istorie, atâta câtă este... Care este părerea Domniei Voastre?*

Vă urmăresc cu mare atenție...

- Lucrul este legitim, dar e foarte complicat. Încă înaintașii, în epoca interbelică, au gândit institute românești, gazde ale studenților români, la Paris, la Roma, la Veneția, la Atena, la Cairo chiar, la Locurile Sfinte. Ce a mai rămas din toate acestea?

Doar Accademia di Romania la Roma și Institutul Român de Cultură și Cercetare Umanistică de la Veneția! Și chiar și aceste două instituții sunt puse sub egide nepotrivite, orientate spre scopuri străine și ineficiente.

Statul român se dezinteresează total de erudiție, de arhive, de sursele noastre care zac în străinătate, de nevoia cunoașterii trecutului, fără de care nu putem să ne gestionăm prezentul și nici să pregătim viitorul. Eu sper ca, în viitorul apropiat, Academia Română să ia inițiativa în acest sens și să conducă la concretizarea ideii despre care vorbiți și pe care o susțineți.

- Domnule Academician Ioan-Aurel POP, vă mulțumesc încă o dată pentru amabilitate, dar și pentru disponibilitatea Domniei Voastre de a ne aduce în memorie date cunoscute și, mai ales, necunoscute, din istoria noastră, aflată în mare cumpănă, pe care anumiți pseudo-istorici o doresc rescrisă după anumite interese sau chiar uitată.

Apare sub egida Fundației Literar Istorice „STOIKA”

Independența prin cultură

ION BĂDOI

0%

User Rating: Be the first one !